

215, i en Buşa-Nebr. (1507).

Naturalesa (variant ant. i dial. *naturalea*): com a terme jurídic feudal significat 'relació mútua de senyoria i vassallatge', 'vassallatge', 'fidelitat' [Ss. XIII-XV: Jaume I «—Barons, bé creem que sabets --- que nós som vostre seyor natural, e de lonch temps: que XIII reys ab nós ha hauts en Aragó, e on pus luy n és la *naturalea* entre nós e vós, més acostament hi deu haver, que parentesch s-alonga, e *naturalea* per longuea s-estreyn» (Cròn., cap. 31, ed. Col. Pop. Barc. I, 80); Muntaner, Cròn., cap. 112; Pere Cerim., Cròn., cap. 331; doc. de 1400, 1436 etc.]; 'natura', 'temperament, instint natural' [Muntaner: «E --- me par que el rei Frederic, son fill, fa semblant a mi, que cert són jo que en ses mans és que ens pogra haver morts o preses, e per sa cortesia e per dreta *naturalea* no li ho sofer lo cor» (Cròn., cap. 198, ed. Col. Pop. Barc. VI, 16); *Tirant*, cap. 151; 1523 Dieç, *Menesc.* II, 2; *DTo.* 1647 etc.]; 'dret de tenir la nacionalitat d'un país' [Lab. 1839].

Naturalisme [Lab. 1888]. *Naturalista* [Lacavalleria 1696]. *Naturalitat* 'senzillesa' [1492]; «dar a un estranger dret de *naturalitat*» [Lacav.]. *Naturalització* [Lab. 1888]. *Naturalitzar* [-isar a un estranger, Lacavalleria]. *Naturalment* adv. 'd'acord amb la naturalesa' [Llull; BMetge, *Somni*, *NCL.*, p. 89; 1472, *JEsteve* (*DAG.*); Lacav. 1696], 'sense artificialitat' [Lab. 1839]. *Naturar* ant. 'crear, posar en determinada natura', *naturament* i *naturant* són termes escolàstics usats per Llull. *Naturisme*, *naturista* [Lab. 1888]. *Naturilitat*, ant. [S. XV; Lacav. 1696].

Connat 'unit amb un altre des de la naixença', pres del llatí *connatus*. *Connatural* 'innat' [*DTo.* 1647; c. 1750 «no comprenc sent tan *connatural* lo amor a la pàtria, puga ser tant universal al pàtrie cathalà idioma lo desafecte» (text de Francesc Cors citat en Montoliu, *Aribau*, p. 53); notem la definició d'*innat* que dona Fontserè: «que és *connatural* amb l'individu; que ja es porta de naixença» (*CiFiNat.*, *lèxic*)]. *Connaturalment*, *connaturalitat*, *connaturalització* [Belv.], *connaturalitzar* [-s-, 1628]. *Sobrenatural* [Diccionari Torra, 1670], *sobrenaturalment* [Belv.], *sobrenaturalitzar* [-s-, en escrit de 1888, *DAG.*].

Desnaturar 'treure del curs natural', i refl. 'apartarse del curs natural o del que fou connatural' [Exs. de la 2.ª meitat S. XV en *AlcM.*]; en els textos medievals apareix particularment en l'accepció de 'deslligar del vincle de naturalesa entre el senyor i el vassall' [Pere Cerim., *Cròn.*, cap. 341; -se en doc. de 1472: «e altres forses de Empurdà per diners, segons se diu, *desnaturant-se* del Sr. Rey» (*DAG.*); «lo segon és de jamés *desnaturar-se* de son rey e natural senyor, per molts mals e dans que li faça» (*Tirant*, cap. 79)]. *Desnatural* 'mancat o apartat del que fou natural' [Llull; doc. de 1315 «--- punir pecatz *desnaturatz* ---»; *Spill*, 8040; «--- e *desnaturats* de la noble part d'on vénen» (*Tirant*, *DAG.*)]. *Desnaturalizar*, *desnaturalitzat* i *desnaturalització* [escrits amb -s-, Lab. 1839].

Innascible, *innascibilitat*. *Innat* [S. XV: en *Fiameta*, ed. Miquel i Planas, p. 22; doc. de 1452, i de 1585],

pres del llatí *innatus*. *Innatisme*. *Innatural* [Llull; Labèrnia 1888], no acceptat per *DFa*. *Innaturalitat* [1492].

CPT.: *Nonat* adj. 'no nat, innat' [Llull]; 'no nascut naturalment, sinó extret del claustre matern mitjançant l'operació cesària' [Belv.], format de *non natus*; en el llenguatge dels pastors es diu de 'vedell trobat dins el ventre d'una vaca en matar-la' i 'cuïro de tal vedell' (*BDC* XIX, 56). *Entanar*, -da, ant. llegim en un doc. de 1290 de Ribagorça: «metem fiança de saluetat, ço és a saber, Garcia de Caluera, e Maria de Semoreñç, e sa *entanada* Oro» (MDuque, *Col. Dipl. Ovarra*, p. 182), alteració d'*antenat* 'nat abans'; cf. castellà antic *entendado* (variant d'*antendado*), *almado* 'fill o filla que tenien els casats d'un matrimoni anterior' (més detalls en *DECH* IV, 203a13ss.).

Aiguaneix 'lloc on apareix a la superfície del terreny un corrent d'aigua subterrani', usual a Garrotxa; notem a més els topònims *Aiguaneix* (nom d'una partida muntanyenca a les terres de Núria), *Aiguadassi* (cf. *Aigüissi*) a la Vall de Boí. És possible que es tracti d'un compost amb un antic *naix* o *neix* corresponent a occità *nais* «auge» (veg. n. 3), o bé hi tenim un reflex de la forma de l'imperatiu *NASCE*. Notem, a més, *pouneixé* 'pou en el qual brolla aigua', que JCoromines va apuntar a Nulles (Camp de Tarr.); sembla tractar-se d'un *pou-neixer*, parasintètic de *pou* + *néixer* amb el sufix adjectiu *-er*.

¹ Com és sabut els grups *A + sc* i *A + ks* han donat un doble resultat en català, d'una banda la resolució normal de *Aj* com a *é* i d'altra una *a*. Ja en tenim una explicació plausible trobada per Grammont i dilucidada per JCoromines: el resultat era *e* davant de *-e* final i *-u*, i una *a* quan la vocal final era *-a* (*feix* *FASCIS* i *faixa* *FASCIA*, *queix* *CAPSEUM* i *caixa* *CAPSA* etc.); en síl·laba pretònica com en el cas de les formes *naixen*, *naixia*, el resultat *a* sembla regular (més dades en *LleuresC*, p. 250, i *EntreDL* I, 105; Grammont, *RLR* LXII, 487). D'acord amb això la variant *feixa* de *faixa* s'ha d'explicar per l'analogia de *feix*, o bé per la influència de la *e* del plural *faixes*. —² Notem que en el llenguatge antic s'ha documentat també *pàixer* (dos exs. en *AlcM.*, s. v. *pèixer*); també cal tenir en compte que la distribució geogràfica actual de *nàixer* correspon en gran part al territori mossarab i una influència d'aquesta llengua no és del tot impossible. D'altra banda, el verb *créixer* *CRESCERE* hauria pogut ajudar a la consolidació de *néixer* a les zones on *nàixer* i *néixer* es feien competència. —³ És molt possible que JMarch hi volgués donar el substantiu occità *nais* «auge» (*PDPF*), mot que va emprar Mistral en rima amb la forma *nais*: «l'amour es uno font que *nais* / e qui souspiro dins soun *nais* / e risouletto pièi aboundo» (*Nerto* II, v. 346, traduït com «--- qui naît et qui soupire dans sa conque ---»). En tal cas, és probable que March vagi incloure *nax* com a subst. corresponent català de *nais*. És veritat que en català no tenim documentat un subst. *neix* o *naix*, però hi ha una certa possibilitat que en el compost *aiguaneix* es